

Rapport Arkeologiska förundersökningar

**Kv Trädgårdsmästaren 11 och
Humlegården 3 (tvätten)
Sigtuna, Uppland
1988 och 1991**

Anders Wikström

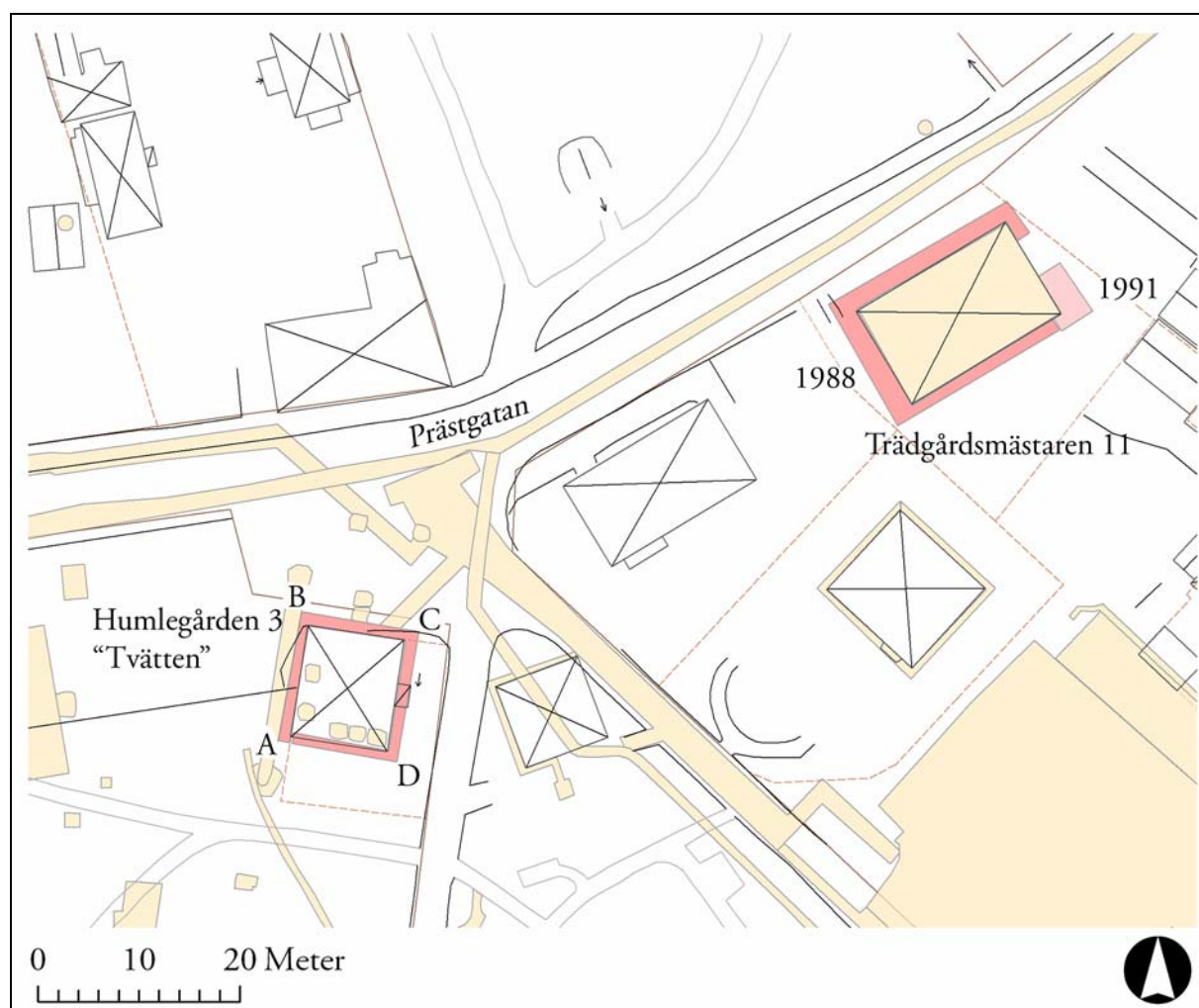
Sigtuna Museers Uppdrags Verksamhet

Sigtuna Museum

Stora Gatan 55
S-193 30 Sigtuna

Tfn: 08/591 266 70

Fax: 08/597 838 83

Figur 1

De aktuella arkeologiska förundersökningarna markerade med rött och andra arkeologiska undersökningar i området markerade med gult.

Inledning

Denna rapport är en sammanställning och avrapportering av tre arkeologiska förundersökningar (figur 1) utförda i kvarteret Humlegården 3, "tvätten" (1988) respektive kvarteret Trädgårdsmästaren 11 (1988 och 1991). De två förundersökningarna som utfördes 1988 gjordes i samband med dräneringsarbeten runt fastigheterna. Den sista, 1991, utfördes i samband med grundläggning för en kylgård i anslutning till dåvarande telestationen. Undersökningsområdena var belägna i den norra kanten av svarta jordsområdet, i övergången mellan kulturlager och område med gravar. Syftet med förundersökningarna var att se till att inga kulturlager eller gravar förstördes vid schaktningsarbetet samt att dokumentera orörda kulturlager eller gravar om sådana påträffades.

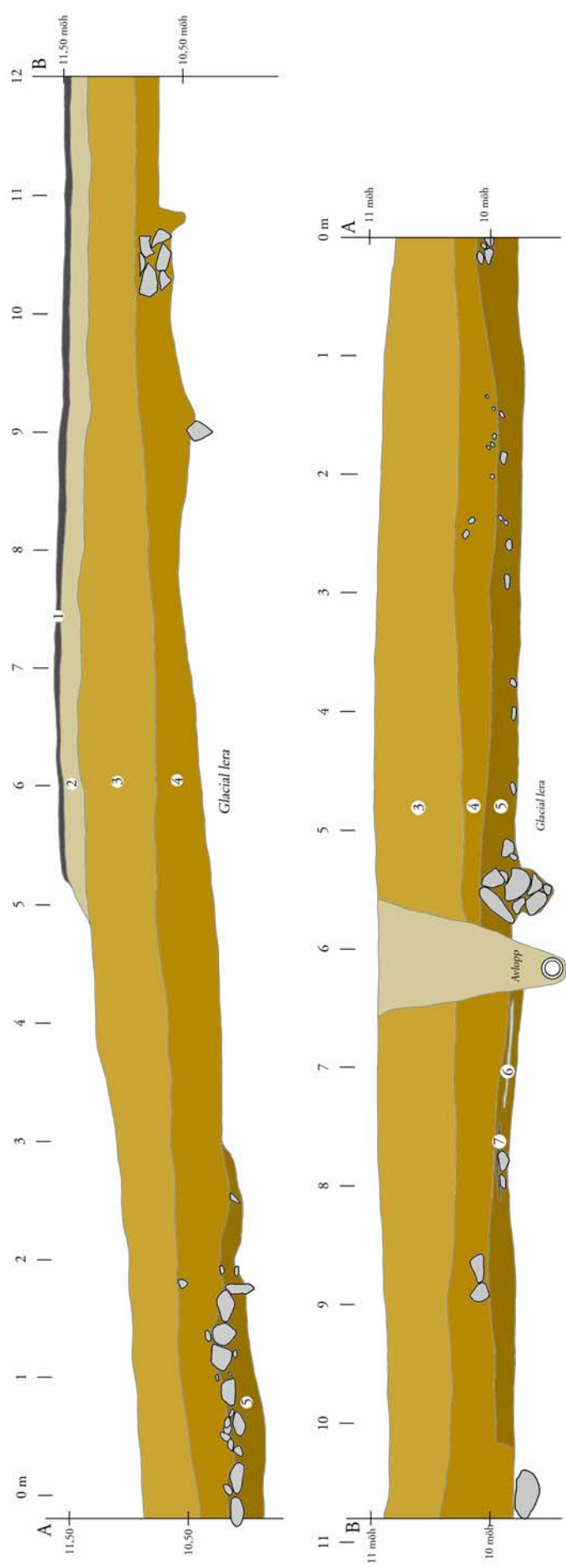
Denna rapport är skriven med avsatta medel i enlighet med förordningen (1993: 379) om bidrag till kulturmiljövård, länsstyrelsens beslut dnr 431-07-111068. Texten är bearbetad och sammanställd från slutredovisningar av Björn Pettersson (daterade 1988-04-21 och 1991-11-25) samt en handskriven internrapport av Björn Pettersson (daterad 1988-04-21). Från den arkeologiska förundersökningen i kv Trädgårdsmästaren 11, 1988, fanns inget skriftligt material.

Resultat

Humlegården 3 (tvätten) – 1988

Ett 1 till 1,5 meter brett och drygt 45 meter långt schakt grävdes till steril nivå. Ingreppet begränsades till befintligt frischakt. Profiler ritades runt hela huset (markerade med A, B, D och D i figur 1). Endast profil A-B och A-D har renritats och redovisas i rapporten. Övriga två profiler innehöll enbart lager och anläggningar med mer modern datering.

Ovan steril nivå framkom ett par decimeter tjockt avsatt tidigmedeltida kulturlager som endast fanns i den södra delen av schaktväggarna (lager 5). Lagret låg 0,3-0,9 meter under markytan. I kulturlagret påträffades enstaka keramikskärvor av äldre svartgods, djurben mm. I toppen av lagret och synlig endast i den södra delen av profil A-B påträffades en samling större stenar, 0,2-0,3 meter i diameter (figur 2). Möjligen utgör dessa stenar rester efter den processionsväg som också undersöktes i kvarteret Humlegården 2006 (*Wikström, 2006 (red). På väg mot Paradiset. Meddelanden och Rapporter från Sigtuna Museum nr 33*). Åtta fyndnummer registrerades, enbart från lager 4 och 5. Schaktets ringa omfattning i övrigt innebar att inga specifika slutsatser om lämningarnas karaktär kunde dras.

Figur 2. Profilritning mellan punkt A-B och A-D
Lagerbeskrivning (Humlegården 3, -88)

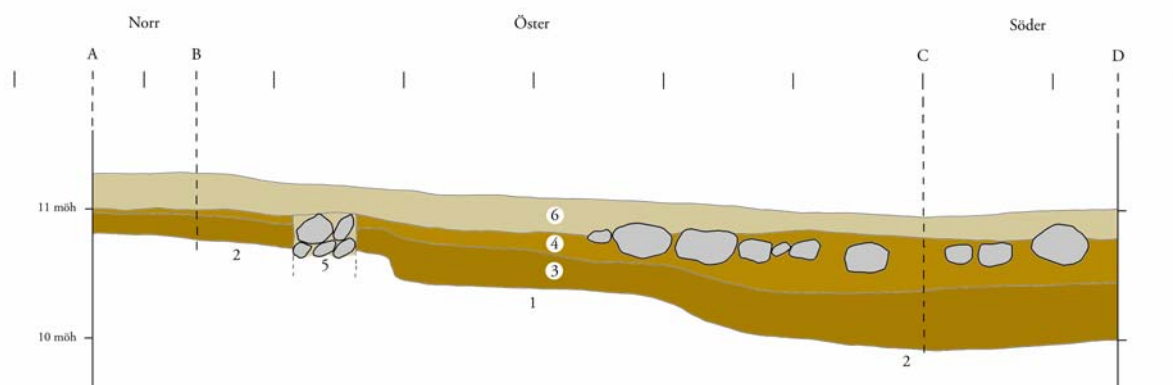
1. Asfalt
2. Sand, grus och stenfyllning – bärlager till parkeringsplats
3. Grågul, lerig jord med enstaka tegelflis och djurben, kolbitar och grus
4. Gråsvart mycket lerig jord, rikligt med tegel och benfragment samt inslag av grus och aska
5. Mörkgrå något lerig och moig kulturjord, rikligt med djurben, kol och lerklining samt enstaka bitar äldre svartgods
6. Tunt lerlager – golv?
7. Lager med kol

Trädgårdsmästaren 11 – 1988

Ett 1,5 till 2,0 meter brett och drygt 50 meter långt schakt grävdes runt befintligt hus, förutom längs den östra väggen (se figur 1). Ingreppet begränsades till befintligt frischakt. Vid förundersökningen framkom tunna medeltida kulturlager i anslutning till den södra delen av huset. Lagren låg 0,3-0,7 meter under markytan. Längs övriga sidor fanns inga äldre lager. Kulturlagret utgjordes av mörkbrun jord med mycket djurben och var 0,2-0,4 meter tjockt. Endast ett medeltida lager dokumenterades, vilket till sammansättning, innehåll och tjocklek liknade det som dokumenterades i Trädgårdsmästaren 1991 (se vidare figur 3, lager 3). Endast lager finns dokumenterade, profilritningen har därför inte renritats och redovisas inte i denna rapport. Schaktets ringa omfattning innebar att inga specifika slutsatser om lämningarnas karaktär kunde dras. Inga fynd tillvaratogs från förundersökningen.

Trädgårdsmästaren 11 – 1991

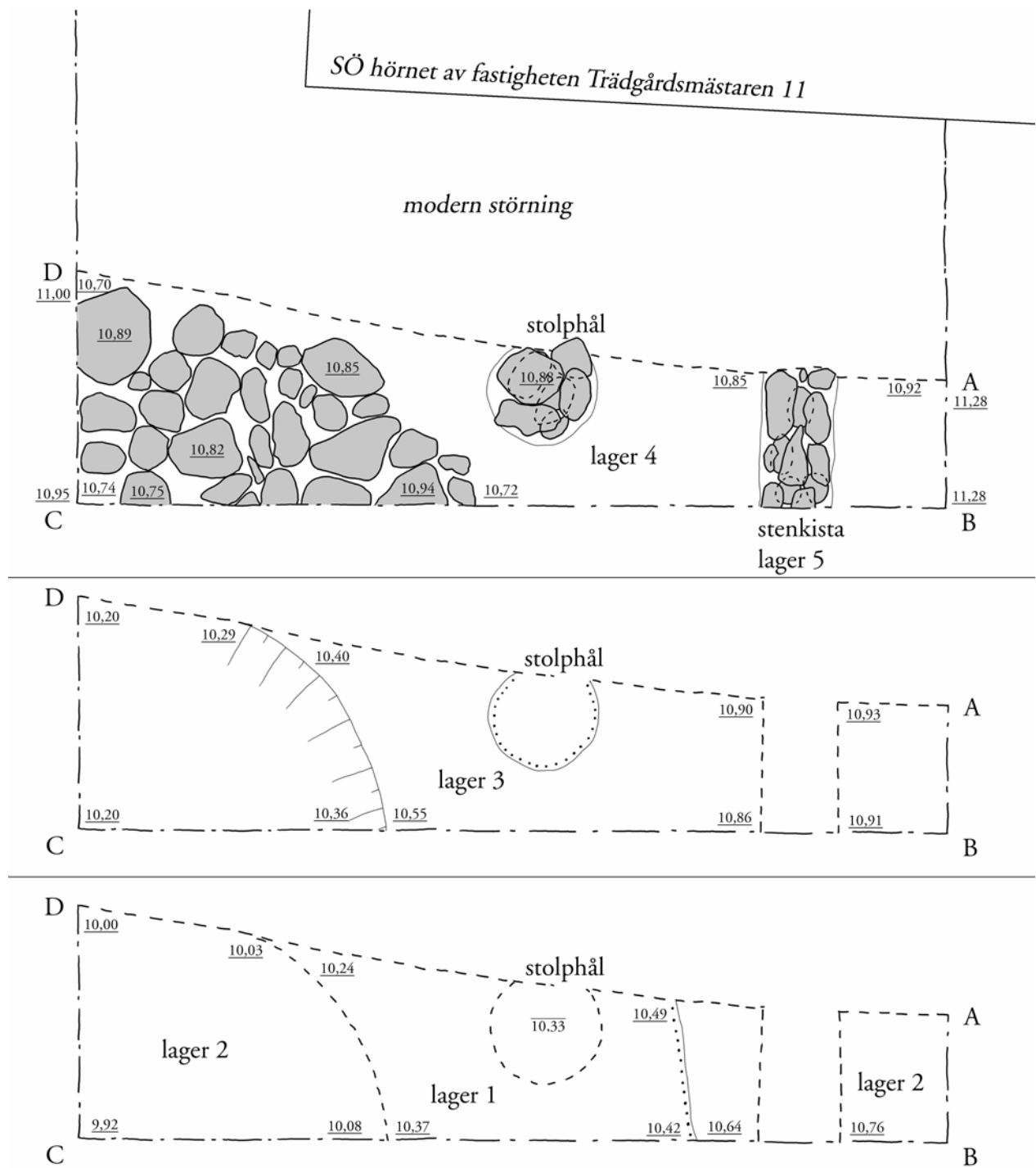
Undersökningsytan var 3x6 meter stort. Inom halva den undersökta ytan fanns bevarade kulturlager, i genomsnitt 0,5 meter tjockt. Resterande delen av ytan var stört av en modern nedgrävning, en modern stenkista och stolphål. De bevarade kulturlagren undersöktes för hand i tre grävskikt (figur 4). Ett av lagren (lager 3) kan utifrån fynden grovt dateras till 1000- eller 1100-tal. I lagret fanns inga konstruktioner, men det överlagrades av en relativt tätt lagd stenpackning. Mellan stenarna fanns ett lager (lager 4) som innehöll tegel och yngre rödgoods. Det är osäkert om liknande fynd påträffades även under stenarna. Lagrets datering är därför oklar, men sannolikt recent. Möjligen utgör även dessa stenar rester efter den processionsväg som omtalas ovan. Totalt sju fyndnummer registrerades, varav alla utom ett i lager 3.

Figur 3
Profilritning från undersökningen i Trädgårdsmästaren 11, 1991

Lagerbeskrivning (både plan och profil, Trädgårdsmästaren 11, -91)

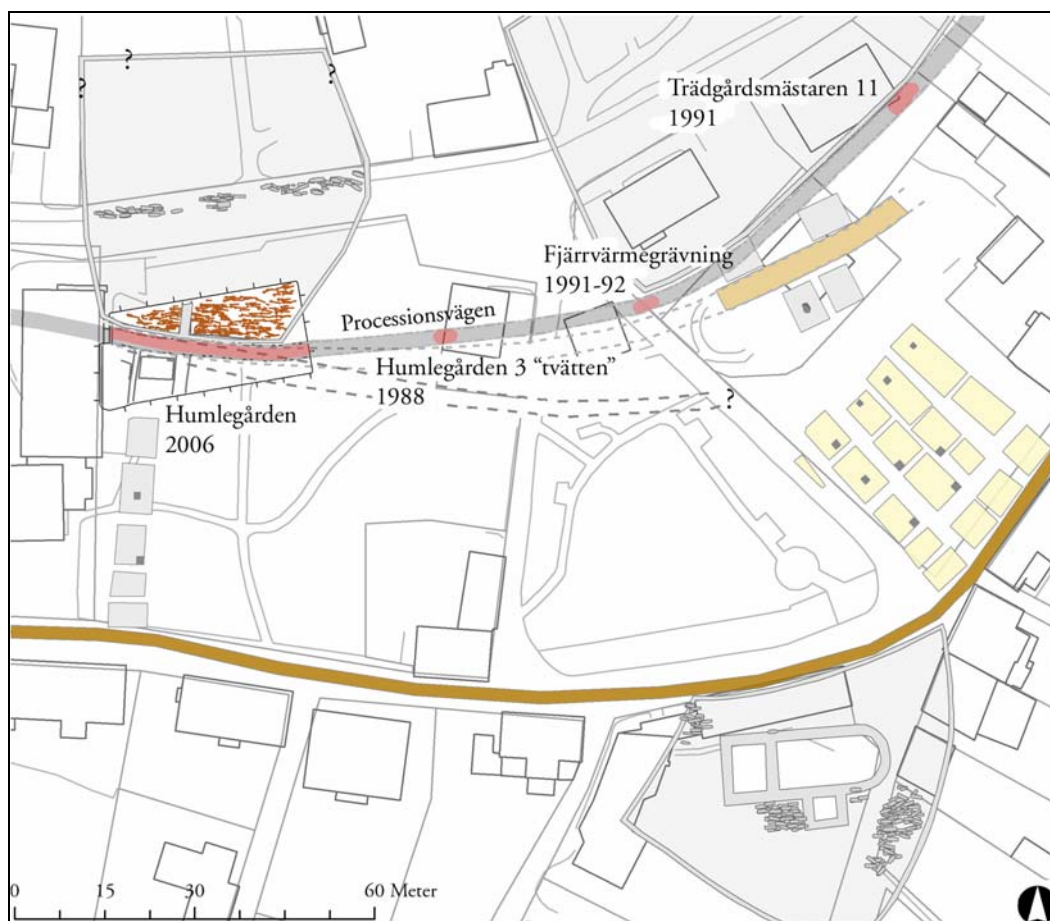
1. Steril sand, grus och sten
2. Steril lera
3. Mörkbrun, grusig kulturjord med enstaka djurben och äldre svartgods
4. Mörkbrun jord med grus, kalkbruk, en stor mängd tegelflis och yngre rödgoods. En stenpackning finns i den södra delen.
5. Stenkista med upp till 0,30 m stora stenar och grus
6. Recent fyllning av grus och sten

Figur 4
Planritningar över de tre grävskikten från undersökningen i Trädgårdsmästaren 11, 1991, yngst överst och äldst underst

Slutsatser

De mest intressanta och substantiella resultaten från de tre aktuella förundersökningarna är de stenpackningar som påträffades i två av dem, i kv Humlegården 3 (1988) och i kv Trädgårdsmästaren 11 (1991). En sannolik tolkning av stenpackningarna är att de är delar av den processionsväg som undersöktes längs en drygt 25 meter lång sträcka i kvarteret Humlegården, 2006 (figur 5). Vid denna undersökning framgick att vägen var uppbyggd av en tät stenpackning med större kantställda stenar längs sidorna och ett lager med grus och sand som vägbeläggning. Vägens innermått mellan de kantställda stenarna var ca 1,8-1,9 meter och yttermättet ca 2,9-3,0 meter (Wikström 2006 s 385). Processionsvägen har också med stor sannolikhet påträffats och dokumenterats vid en undersökning i samband med nedläggning av fjärrvärme i Nicolai gränd (1991-92). Även här påträffades en stenpackning och kantställda stenar med samma mått som den i Humlegården, 2006. Om stenpackningarna i kv Trädgårdsmästaren 11 och Humlegården 3 "tvätten" också är delar av processionsvägen är dock mer osäkert, men dock sannolikt. Bredden på stenpackningarna kunde inte fastställas på grund av att de fortsatte in i schaktväggarna och inte heller påträffades kantställda stenar. Längs vissa delar av processionsvägen saknades dock kantställda stenar även i Humlegården 2006, troligen på grund av bortodling. Detta är sannolikt orsaken även i dessa fall, vilket innebär att det trots avsaknaden kan vara delar av processionsvägen även i de två aktuella schakten. Endast framtida mer omfattande undersökningar i dessa områden kan ge tydligare svar.

Figur 5

Karta över kvarteren Humlegården, Trekanten och Trädgårdsmästaren. Vid de undersökningar där delar av processionsvägen har belagts arkeologiskt eller möjligen har påträffats har den markerats med rött, och den tolkade sträckan mellan dessa ytor har markerats med grått. Bearbetad figur efter (Wikström 2006 s 94, figur 31).

Fyndlista – Humlegården 3 "tvätten", 1988

Fnr	Lager	Material	Sakord	Undertyp	Del	Antal	Vikt (g)	Anmärkning
1	5	Keramik	Kärl	AIV		2	29	
2	5	Ben	Nål			2	4	
3	5	Lera	Lerklining				740	
4	5	Lera	Vävttyngd			2	16	
5	4	Keramik	Kärl	CI	Hank	1	20	
6	4	Keramik	Kärl	BIIy		4	53	
7	4	Lera	Kritpipa			1	5	
8	4	Slagg				1	327	

Fyndlista – Trädgårdsmästaren 11, 1991

Fnr	Lager	Material	Sakord	Undertyp	Antal	Vikt (g)	Anmärkning
1	3	Keramik	Kärl	BI	1	12	26/11-1991 BP
2	3	Keramik	Kärl	AII	10	131	26/11-1991 BP
3	3	Keramik	Kärl	AIV	1	12	26/11-1991 BP
4	3	Järn	Kniv		1	31	26/11-1991 BP
5	3	Järn	Spik		2	33	26/11-1991 BP
6	3	Slagg	Bottenskölla		1	288	26/11-1991 BP
7	1	Keramik	Kärl	BIIy	7	106	26/11-1991 BP

Fotografi över de bevarade och undersökta kulturlagren samt stenpackningen från förundersökningen i kvarteret Trädgårdsmästaren 11, 1991.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer: 11.3919-102-88 (ej beslut)
Uppdragsgivare: Sigtuna kommun, Fastighetskontoret
Kvarter/område: Humlegården 3 (Tvätten)
Fornlämning: RAÄ 195:1
Socken: Sigtuna
Landskap: Uppland
Ek kartblad: 118 21 Sigtuna
Typ av undersökning: Arkeologisk förundersökning
Fältarbetstid: 1988-04-19 – 04-21
Fältarbetspersonal: Björn Pettersson och Barbro Hårding
Rapportarbete: Anders Wikström
Dokumentationsmaterial: 4 profilritningar och 1 schaktplan

Länsstyrelsens diarienummer: 11.3919-134-88
Uppdragsgivare: Televerket Stockholm
Kvarter/område: Trädgårdsmästaren 11
Fornlämning: RAÄ 195:1
Socken: Sigtuna
Landskap: Uppland
Ek kartblad: 118 21 Sigtuna
Typ av undersökning: Arkeologisk förundersökning
Fältarbetstid: 1988-05-19
Fältarbetspersonal: Björn Pettersson
Rapportarbete: Anders Wikström
Dokumentationsmaterial: 2 profilritningar

Länsstyrelsens diarienummer: 11.3919-336-91
Uppdragsgivare: Telaris, Torbjörn Malstad
Kvarter/område: Trädgårdsmästaren 11
Fornlämning: RAÄ 195:1
Socken: Sigtuna
Landskap: Uppland
Ek kartblad: 118 21 Sigtuna
Typ av undersökning: Arkeologisk förundersökning
Fältarbetstid: 1991-11-15 – 11-18
Fältarbetspersonal: Björn Pettersson
Rapportarbete: Anders Wikström
Dokumentationsmaterial: 1 planritning, 1 profilritning och 5 färgdiabilder

